

Erfaringsrapport og manual
Om masterseminar for masteroppgaveskriving

Master i psykososialt arbeid, emne 6, emne 7 og emne 8

© Anna Lydia Svalastog, Marie Toreld, Nina Jahren Kristoffersen.

Forord

Masterstudiet i psykososialt arbeid ved Høgskolen i Østfold, Avdeling for helse- og sosialfag ble godkjent av NOKUT i 2011, med oppstart høsten 2012. Høsten 2014 gjennomførte de første studentene emne 5: *Vitenskapsteori og forskningsmetode*, og påbegynte med dette sitt arbeid med masteroppgaven. Denne høsten initierte daværende studieleder Finn Samuelson arbeidet med å utarbeide *et strukturert opplegg for studentenes arbeid med masterarbeid*, dvs for emnene 6,7 og 8 i masterstudiet. Denne arbeidsrapporten dokumenterer det pedagogiske utviklingsarbeidet som er blitt gjennomført med *masterseminarer* gjennom disse tre semestrene.

I nært samarbeid med daværende studiekoordinator Ulf Peter Dahl ble opplegget i emne 6, gjennomført våren 2015 av professor Anna Lydia Svalastog. Trude Tonholm var også involvert som lærer dette semestret. Sammen med Ulf Peter Dahl var hun sensor for eksamensoppgavene høsten 2014, og bidro med dette til å sikre kontinuitet i studentenes arbeid med skisse for masteroppgaven. Våren 2015 deltok jurist Lasse Johnsen med en presentasjon om lov om medisinsk og helsefaglig forskning. De to påfølgende semestrene gjennomførte Anna Lydia Svalastog masterseminarene med studentgruppen alene, dvs emne 7 høst 2015 og emne 8, vår 2016.

For å kvalitets sikre og forankre opplegget og erfaringene på en best mulig måte, inviterte Anna Lydia Svalastog inn to medforfattere til arbeidet med rapporten. Disse er Marie Toreld, tidligere masterstudent som har fulgt masterseminarene, og på en svært god måte har gjennomført sitt eget masterarbeid. Marie har hatt et særlig ansvar for å sikre studentenes stemme inn i rapporten. I tillegg er det Nina Jahren Kristoffersen, som har vært med i arbeidet med å utvikle og sette i gang masterstudiet i psykososialt arbeid ved Høgskolen i Østfold. Det betyr at hun har særlig kjennskap til oppdraget og styringsdokumentene som ligger til grunn for studiet. Hun har vært med å utvikle masterens studie- og emneplaner, samt utfyllende veiledninger for både studenter og lærere når det gjelder gjennomføring og evaluering av arbeidskrav, skriftlige eksamener og masteroppgaven.

Den foreliggende rapporten er dels en *erfaringsrapport* som beskriver implementering og evaluering av det strukturerte opplegget som ble gjennomført med studentene i

masterseminarene. Dels kan rapporten ses som en *manual* for valg av fokus, faglig innhold og arbeidsmåte i de ulike fasene av studentenes arbeid med masteroppgaven. Underveis i arbeidet med rapporten har det blitt et mål at den skal kunne være til nytte for både framtidige studenter og kollegaer ved avdelingen, samt ha overføringsverdi og bidra med ideer til kollegaer ved liknende masterstudier både ved Hogskolen i Østfold og utenfor.

Med stor takk til studentene i kull 2012!

Anna Lydia Svalastog, Marie Toreld og Nina Jahren Kristoffersen

Fredrikstad 1. februar 2017

Innhold

Bakgrunn og arbeidet med rapporten	5
Kort om bakgrunnen for psykososialt arbeid	5
Datamateriale i psykososialt arbeid – kvalitativt individorientert materiale.....	8
Opplevelser og narrativer	9
Kontekstualisering som metode	9
Hermeneutikk og tekstanalyse.....	10
Fenomenologi og kritisk teori	11
Kunnskapsanspråk og intersubjektiv etterprøvbarehet	11
Forutsetninger før studenten påbegynner emne 6	12
Forholdet mellom individuell veiledning og masterseminarene i emne 6-8.....	14
Masterseminar som arena for faglig og personlig læring.....	16
Arbeidsformen på masterseminaret.....	17
Emne 6. Første fase: å komme i gang: etikk, NSD, loggbok og prøveintervju.....	19
Forelesningstemaer: problemformulering m/forskningsspørsmål, forskningsetikk, sensitivt materiale.....	20
Materiale til NSD	22
Bruk av loggbok	23
Prøveintervju	23
Emne 7. Å skape et kvalitativt materiale: intervjuing, transkribering, tematisering, analytiske innganger og teoretiske perspektiv	25
Emne 8. De store sammenhengene og de små detaljene. Å foreta og avklare valg av teori i møte med eget datamateriale.....	27
Prosessens siste fase: Eksamen, høytidelig utdeling av vitnemål og feiring.	30
Skriveprosessen – Et dikt om en masteravhandlings tilblivelse.....	34
Litteraturliste	35

Bakgrunn og arbeidet med rapporten

Denne teksten er dels en erfaringsrapport fra et opplegg med faste seminar for masterstudenter, og dels en manual som beskriver hvordan dette opplegget ble organisert og gjennomført. Opplegget ble utviklet for de tre siste semestrene i *Masterutdanning i psykososialt arbeid i helse- og sosialfaglig yrkespraksis*, kull 2012 ved Avdeling for helse- og sosialfag ved HIØF. Teksten er utviklet av fagansvarlig lærer Anna Lydia Svalastog i samarbeid med en av masterstudentene, Marie Toreld. Teksten er skrevet slik at det er to tydelige stemmer i teksten. Masterstudentene i kull 2012 har holdt kontakten seg imellom gjennom en facebookgruppe og et "supperåd" der de møtes for å spise suppe og snakke fag. Gruppen og rådet har bidratt aktivt med innspill til teksten, og har fungert som referansegruppe og kilde for studentsitater som er inkludert. Direkte sitater fra studentene er skrevet i *kursiv* og med grå bakgrunn underveis i teksten.

Kort om bakgrunnen for psykososialt arbeid

Faget psykososialt arbeid er et nytt fag i Norge, og Høgskolen i Østfold er blant de som tidligst fikk sitt masterstudium godkjent av NOKUT (NOKUT 2011). For å komme inn på masterstudiet må studentene ha en bachelorutdanning eller tilsvarende utdanning med minst 180 stp innenfor helse- og sosialfag, lærerutdanning eller annen relevant bachelorutdanning, og minimum to år profesjonsrelevant yrkeserfaring (Jfr studiets opptakskrav). Dette betyr at denne masteren i sin forutsetning, er et tverrfaglig studium. Masterstudiene i psykososialt arbeid i Norge springer i sitt grunnlag ut fra det som tidligere var Videreutdanning i psykisk helsearbeid - en tverrfaglig videreutdanning. Ved Høgskolen i Østfold var dette opprinnelig en Videreutdanning i psykiatrisk sykepleie, som på landsbasis i perioden fra 1954-1998 kun var åpen for sykepleiere (Vråle 2008, Vråle, Bruland, Karlsson & Hummelvoll 2009).

Psykososialt arbeid kan på flere måter sies å springe ut fra studier i psykisk helsearbeid og psykologi. I Norge ble faget psykologi, dvs psykologi som profesjonsstudium og klinisk virksomhet, knyttet til psykisk helsearbeid for barn og unge, utviklet og opprettholdt av noen få sentrale personers faglige profil, sosiale engasjement og politiske handlingskraft. En helt avgjørende premissleverandør for oppbygging av disse fagfeltene var helsedirektør Karl Evang (helsedirektør i perioden 1938-1972). Og vi kan på mange måter si at vi fortsatt lever i arven etter Karl Evang. Som sosialmedisiner var han opptatt av relasjonen mellom helse og samfunn, og snakket med forakt om det "primitive helsebegrep", som innebar en ensidig interesse for individet og det fysiske sykdomsbildet, uten at legene var tilstrekkelig opptatt av

de psykiske aspektene og de sosiale omgivelsene. Betydningsfull er også arven etter professor i psykologi Harald Scheldrup. Schjelderup var en pådriver i etableringen av et profesjonsstudium i psykologi ved Universitetet i Oslo i 1948, og hans medarbeidere var sentrale i arbeidet med å etablere psykiatriske poliklinikker og institusjoner for videreutdanning for helsepersonell i Norge utover på 1950-tallet (jf Profesjonshistorie og sml.no). Under en lang periode var psykoanalytisk teori og praksis en vesentlig ramme for måten man forstod og arbeidet på (Slagstad & Messel 2014).

Masterutdanningen i psykososialt arbeid er på flere måter et uttrykk for at det over tid har vokst fram nye praksiser, nye måter å forstå og arbeide med sosialt arbeid, psykiatri, helse og helsesvikt. Selve fagbetegnelsen psykososialt arbeid, likestiller det psykologiske og det sosiale. Individets liv og helse forstås som uatskillelig fra den videre sosiale sammenhengen som individet inngår i. Det er ikke lenger slik at individets utfordringer primært forstås som uttrykk for hva som gikk galt i relasjonene til mor i tidlige barneår, selv om denne forståelsen fortsatt lever med oss som en av flere forklaringer og forståelser av individets utfordringer (Hasle 2013). Fokus er utvidet og retter seg nå også i større grad mot relasjonen mellom det enkelte individ og samfunnet. I masterstudiets pensumlitteratur kan man se at en del forfattere legger til 'bio-', som en forstavelse til psykososialt arbeid. Dvs de skriver bio-psykososialt. Dette gjelder blant annet for Hertz, og for Kirkengen og Næss sin bok: *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* (Kirkengen og Næss 2015). Betegnelsen 'bio-psykososialt' synliggjør kroppen, i tillegg til psykologiske og sosiale dimensjoner. Mot bakgrunn av dette har vi diskutert hvorvidt denne teksten og vårt studium burde hete bio-psykososialt arbeid. Fordi psykososialt arbeid har blitt betegnelsen på et etter hvert ganske etablert studium i Norge, og fordi vi ønsker å unngå unødig forvirring, så har vi valgt å beholde begrepet psykososialt uten å ta med forstavelsen bio-. Med dette sagt vil vi si at vi faglig hører sammen med internasjonale bio-psykososiale fagmiljøene også.

Det er ikke slik at psykoanalytisk tenkning og psykodynamisk teori i dag er forkastet, men at alternative forståelser og praksiser har bidratt til og gitt en ny bredde som utgangspunkt for arbeidet innenfor feltet. Det handler om å løfte fram individets egne fortellinger, samt å kunne se forbindelser mellom individers fortellinger. I ulike selvhjelpsgrupper, som AA, krisesenter for kvinner og krisesenter for menn, pasientorganisasjoner, er den individuelle fortellingen satt i forbindelse med andre individuelle fortellinger. Hjelp og kunnskap hentes fram gjennom gjenkjennelsen og det allmenne i den individuelle fortellingen. Gruppebasert arbeid finner vi i

frivillige organisasjoner (Non Governmental Organisations NGO), samtidig som individuell behandling i dag kan være komplementert med, eller byttet ut med gruppeterapi gjennom arbeidsformer utviklet innenfor terapeutiske samfunn. Gruppebaserte kritiske kunnskapstradisjoner basert på individers fortellinger, som feministisk forskning og urfolksstudier hører også naturlig med innenfor faget psykososialt arbeid. Akademiske tradisjoner, ikke minst det vi kaller salutogenese, dvs. tradisjonen etter Aaron Antonovsky, og kritisk teori har likeledes hatt stor innflytelse. Oppsummeringsvis kan man si at premissene for å forstå liv og helse har blitt endret over tid, basert på individers fortellinger, kritisk samfunnsanalyse og refleksjon (Svalastog 2015).

Det er ikke lenger slik at psykososialt arbeid handler om psykiatriske pasienter, det handler om arbeid med det psykososiale miljøet som hver og en av oss, i kraft av å være en del av et samfunn, inngår i. Spørsmål om utenforskap, kroppsideal og konkurransesamfunnets vellykkethetsideal er i seg selv betydelige psykososiale utfordringer, både for individet og for samfunnet. Faglig er slike fenomener viktige for å forstå depresjon, angst, spiseforstyrrelser, selvskading, sinne, vold og selvmord (Folkehelseinstituttet 2014, *Folkehelse rapporten*). Forståelsesmessig er det slik at utviklingen av helse og uhelse ikke kan tenkes som strengt adskilt. Når det gjelder hvem som er relevante aktører for utviklingen av et godt psykososialt miljø så inkluderer dette også frivillighetssektoren med sin bredde av aktiviteter, interesseorganisasjoner og selvhjelpsgrupper. Alt som gir opplevelse av innenforskap og tilhørighet og som skaper gode samfunn er viktig, i tillegg til og i samarbeid med profesjonsutøvere (Lov om folkehelsearbeid 2011, St.meld. 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen*, St. meld. 26 (2014-2015) *Primærhelsetjenesten i framtida - nærhet og helhet*).

Den økte oppmerksomheten rettet mot sammenhengen mellom individ og samfunn bidrar til at hele diagnosenekningen innenfor psykisk helsevern er under stadig kritikk, og at spørsmål omkring hva som er normalt og sunt igjen er blitt mer komplisert og sammensatt. Denne endringsprosessen i forståelse av viktige sammenhenger synes å stå i sterk kontrast til den tradisjonelle organiseringen av psykisk helsevern. Samfunnet har utviklet en innebygd motsetning der faglig forståelse og behandling problematiserer psykiatriske diagnoser samtidig som det offentlige helsevesenet, trygdesystem og lovverk forutsetter bruk av de samme psykiatriske diagnosene for at bestemte tjenester og økonomiske ytelser skal bli utløst og tilgjengelig (Randi Haugland 2008).

Å forstå og å problematisere bruken av psykiatriske diagnoser er naturlig nok vesentlig innenfor faget psykososialt arbeid. Man kan si at spørsmålet ”hva vil det si å være et menneske” er et sentralt utgangspunkt. Den generelle og lovpålagte orienteringen mot brukerens egne behov og ønsker, nedfelt i krav om brukermedvirkning, individuell tilpasning og individuelle planer har plassert brukeren selv i sentrum. Flere og nyere måter å organisere psykisk helsevern på, nærmer seg denne forståelsen.

Dette gjør at etikk og brukerens egen fortelling er helt avgjørende utgangspunkt for psykososialt arbeid slik vi forstår det. Vi har allerede skrevet at brukeren, som oss alle, alltid også er en del av en videre sosial sammenheng. Denne vektleggingen av relasjoner får konsekvenser for hvordan våre studenter arbeider med sine masteroppgaver. Ofte vil det være slik at for å dekke de relasjonelle aspektene av en persons situasjon vil det være viktig at de som er omkring også inkluderes. Det gjør at samhandling blir kartlagt og ulike forståelser, begrunnelser og opplevelser av samhandlingen blir mulig å analysere.

Datamateriale i psykososialt arbeid – kvalitativt individorientert materiale

I denne erfaringsrapporten og første manualen for arbeidet med masteroppgaven, legges hovedvekten på det faktiske arbeid som er utført, og på de metoder og arbeidsmåter som masterstudentene har benyttet i de ulike fasene av masterarbeidet. Knyttet til studiet i psykososialt arbeid vil det i hovedsak si på bruk av intervju og deltagende observasjon som metoder for datainnsamling. Å benytte spørreskjema (kvantitativ metode) kan også være aktuelt, dersom det skulle være av betydning å samle inn informasjon fra et større antall informanter, for eksempel som første fase i en studie eller som grunnlag for utvalg av informanter til intervju senere (jfr metodetriangulering).

Det finnes mange måter å utvikle et kvalitativt individorientert materiale på (etikkom.no). Ønsker man å forstå individers samhandlinger, refleksjoner og følelser er det selvsagt best å samtale med personen det gjelder og å spørre vedkommende. For å få sammenheng i personens fortelling er det ofte også en fordel om man kan snakke med de sentrale personene som inngår i hovedpersonens fortelling. Er det en gruppes situasjon man er interessert i, så er det en fordel å snakke med flere enn en person i gruppen. Det ideelle er å få snakket med

såpass mange at man får det som kalles 'et mettete materiale', dvs. at de nye man henvender seg til, ikke lenger bidrar med noe nytt, sett i forhold til innholdet i de fortellinger man allerede har fått.

Et kvalitativt materiale er relevant i den grad det kan brukes som underlag for en analyse der den problemstillingen man har valgt for masterarbeidet vil kunne bli tilstrekkelig belyst. God kvalitet på et kvalitativt materiale handler om flere ulike forhold. Det etiske rammeverket må være implementert, dvs. man må følge etiske retningslinjer som gjelder for intervjuer/ deltagende observasjon osv. Den som intervjues må gis rom til å fortelle, utvikle, begrunne egne tanker, slik at samtalen mellom den som intervjuer og den som blir intervjuet ikke begrenses til å bekrefte det som intervjueren allerede vet. Det er ikke det skriftlige språkets regler som avgjør om et intervju er godt og interessant. Dvs. pauser, repetisjoner, halve setninger, ja alt dette som tilhører det muntlige språket er selve mediet samtalen foregår gjennom. Også for intervjueren gjelder det å ikke være forfengelig når det gjelder egen framtoning. Det som er avgjørende er hvorvidt den som blir intervjuet får rom til å komme til orde på en ordentlig måte.

Opplevelser og narrativer

I forskning innenfor helse- og sosialfeltet i vid betydning, er det mye oppmerksomhet som rettes mot personenes opplevelse av en livssituasjon med sykdom, og av konkrete behandlings- og tjenestetilbud. Det er også vesentlig å rette oppmerksomhet mot tjenesteutøvelsen og personale som yter tjenester overfor helse- og sosialtjenestens brukere, pasienter og klienter. Brukeres og tjenesteyteres fortellinger om sine opplevelser blir deretter analysert. Et vesentlig mål er at analysene skal bidra til å bevisstgjøre og utvide kunnskapsgrunnlaget og å øke evnen til refleksivitet i tjenesteutøvelsen. Metoden man bruker når man intervjuer og analyserer intervjuer beskrives vanligvis som fenomenologi, eller som hermeneutikk, eller som diskursanalyse. Alle tre kan sies å legge personlige fortellinger eller narrativer til grunn for sin analyse. Fenomenologi, hermeneutikk og diskursanalyse er tre tradisjoner som er etablert og behøver å bli forklart for studentene slik at begrepsbruk blir stringent og analyser presise.

Kontekstualisering som metode

Et kvalitativt materiale kan stå alene, som en fri fortelling. I masterstudiet i psykososialt arbeid analyserer vi intervjuer fordi vi ønsker å få belyst bestemte problemstillinger som

grunnlag for å utvikle kunnskap om bestemte fenomener og situasjoner. Det betyr at vi fortolker og analyserer det innsamlete materialet. I og med vår interesse for relasjonen mellom enkeltindivid og samfunn vil våre analyser alltid inneholde kontekstualiseringer. Det betyr at vi relaterer intervjuene til relevante og meningsbærende sammenhenger slik at intervjuet kan bli ytterligere forstått. Tre typer kontekstualiseringer er alltid mer eller mindre til stede.

Det første handler om å relatere intervjuenes innhold til tidligere forskning, det gjør at intervjuene settes i sammenheng med et videre empirisk, analytisk og teoretisk felt. Det andre handler om at ulike sosiale, økonomiske, kulturelle (inkluderer språk og religion) kontekster av betydning gjøres synlig. En person handler eller føler på en bestemt måte og dette kan ses i sammenheng med de sosiale, økonomiske og kulturelle forholdene som personen lever innenfor. Det tredje handler om å sette intervjuet inn i en kort eller lengre historisk sammenheng. Det kan for eksempel handle om framveksten av rutiner eller holdninger på en institusjon eller i et miljø, eller om framveksten av vitenskapelige forståelser, behandlingsmetoder, nye lover, rettigheter, prinsipper for økonomisk tildeling av resurser osv.

Hvilke fortolkninger et materiale kan bære, hva man kan og ikke kan konkludere med, mot bakgrunn av et bestemt intervjumateriale, henger nært sammen med hvor dyktig man er på å kontekstualisere, dvs sette intervjuene inn i en sammenheng slik at de ikke henger i løse luften som frittstående påstander. Gjennom analysen skal mulige forbindelser tydeliggjøres på en begrunnet og overbevisende måte.

Hermeneutikk og tekstanalyse

I arbeid med kvalitativt materiale kommer man ikke utenom hermeneutikken.

Hermeneutikk er læren om tolkning, særlig tolkning av tekster. Hermeneutikk er derfor et viktig refleksjonsgrunnlag for alle som arbeider med å skape og å analysere et kvalitativt materiale. I hermeneutikken diskuteres spørsmål som «hvordan tolke tekst?» og «hva er en tekst?». Ved å bli bevisst hvordan man forstår hva en tekst og hva en tolkning er, så avklarer man viktige premisser for analysen, gjør dem tilgjengelig. Er en tekst skriftlig, muntlig, visuell? Inngår teksten i et videre tekstkorpus teksten bør forstås i sammenheng med? Generelt vil vi her anbefale at studentene leser artikler i filosofiske oppslagsverk, samt originaltekster, f.eks. om horisontsammensmeltning hos Gadamer. Og er man interessert i

diskurs-begrepet, så kan man gjerne les om både Michel Foucaults forståelse, Jürgen Habermas sin forståelse, og/eller Paul Ricoeur sin forståelse av diskurs og av tekstbegrepet.

Analysene til studentene på kull 2012 kan beskrives som hermeneutiske. Dvs. tekstene analyseres for at betydningen i tekstene (de transkriberte intervjuene) skal bli tilgjengelig. Studentenes analytiske grep har handlet om å tolke intervjuer, og gjennom disse tolkingene, å oppnå en utvidet eller fornyet forståelse av det fenomenet som blir studert. Selve tolkingsprosessen har vært hermeneutisk ved at materialet (de transkriberte intervjuene) på ulike måter har blitt kontekstualisert (satt inn i en sammenheng). For eksempel kan dette handle om intertekstuelle sammenhenger – noe som fortelles i en del av et intervju blir bedre forståelig gjennom noe som fortelles i en annen del av intervjuet, eller ved at ulike kontekster utenfor teksten, sosiale eller økonomiske eller kulturelle kontekster, dvs meningsbærende sammenhenger, relateres til intervjuet. Begrepet den hermeneutiske sirkel illustrerer hvordan forståelse som prosess innebærer en bevegelse, fra helhetsforståelse via delforståelse (teksten som skal forstås) til ny helhetsforståelse (av fenomenet/det som analyseres).

Fenomenologi og kritisk teori

På en måte kan man si at fenomenologi er studiet av subjektive opplevelser. Samtidig er det ikke riktig så enkelt, for også fenomenologien ønsker å peke på noe mere enn det subjektive, den ønsker gjennom å studere opplevelsene, å utvikle kunnskaper om det opplevde, om fenomenener. I psykososialt arbeid er det viktig å huske på at kritisk teori, særlig kritiske analyser av makt, er viktig. I disse analysene er det nødvendig å ta maktens realiteter på alvor, dvs å ikke redusere makt og maktbruk til subjektive opplevelser, som om makt ikke også er faktiske realiteter. Makt i form av ressurser, være seg økonomiske ressurser eller kulturell kapital eller habitus, eller makt i form av relasjoner, personer med makt og innflytelse, eller posisjonsmakt som gir tolkningsfortrinn, er alt sammen reelle dokumenterbare storheter som former virkeligheten og representere rammer og føringer i enkeltindividers liv. (Jmfør avsnittet ovenfor om bio-psyko-sosialt og referansen til Kirkengen og Næss sin bok: *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*).

Kunnskapsanspråk og intersubjektiv etterprøvbarehet

Klassisk fenomenologi og hermeneutikk har et tydelig kunnskapsanspråk (Skærbæk 2012). De mener at vi gjennom våre fenomenologiske og hermeneutiske undersøkelser kan utvikle kunnskap om verden og hverandre. I den klassiske fenomenologien, dvs. Edmund Husserl,

hevdes det at det er gjennom våre opplevelser som vi får kunnskap om verden, men for å oppnå kunnskap må vi komme forbi vår egen forforståelse og la det som fremtrer (fenomenene) vise seg for oss på en slik måte at vi ikke bare har en opplevelse, men får en erfaring av fenomenet. Hans-Georg Gadamer, en av hermeneutikkens klassikere, snakker om betydningen av horisontsammensmeltning, vi kan forstå hverandre, men det krever at vi etablerer en felles forståelse. Jürgen Habermas snakker om diskurs som den mulige samtalen, dvs. samtalen som et faktisk møte der vi forstår hverandre. Alle disse tre hevder at vi gjennom opplevelser og tolkninger kan få kunnskap om verden og hverandre.

For å oppnå kunnskap må vi på ulike måter kritisk granske våre egne forutsetninger for å tolke. For oppgaveskrivende studenter er det viktig å forstå at dette betyr at man så godt man kan skal redegjøre for analysen man gjør, alt fra valg av materiale til valg av tolkningsperspektiv (teorier, begreper, forståelser av et fenomen), og på denne måten synliggjøre forutsetningene for de tolkningene man gjør for leseren. Dvs man skaper det vi kaller transparens. Det vil si, at det er mulig for leseren å forstå hvordan forskeren kommer fram til sine konklusjoner, og at de tolkningene som framsettes derfor kan etterprøves. Det er dette vi mener når vi snakker om intersubjektiv etterprøvbarehet. Det er med andre ord særlig viktig å bevisstgjøre seg egne forutsetninger og forforståelser og å sette ord på denne innenfor kvalitativ forskning.

Angående den hermeneutiske sirkelen så har en del valgt å bytte den ut med en spiral, for å understreke at tolkningsarbeidet alltid forblir uavsluttet. Ved å tegne opp den hermeneutiske sirkel som en spiral, fremheves også et normativ påstand om vitenskapelig forståelse: *prosessen er, og derfor bør den også forbli, uavsluttet og åpen*, forskning er alltid er tentativ, og faggrenser er alltid provisoriske og midlertidige.

Forutsetninger før studenten påbegynner emne 6

Etter å ha gjennomført masterstudiets første 5 emner, skal studentene være faglig rustet og selv ha fått trene på de ulike ferdighetene som det å skrive en masteroppgave krever. I emne 5 har studentene samlet fått en teoretisk innføring i vitenskapsteori og metode og gjennom å bestå eksamen i emnet har studenten utviklet og fått godkjent en prosjektskisse for eget masterarbeid. Studentenes faglige og metodiske grunnlag kan oppsummeres i fire punkter:

- i. akademiske faglige kunnskaper om psykososialt arbeid, faglige relevante begreper og teorier
- ii. kunnskap om vitenskapsteori og vitenskapelig metode og ferdigheter til å selvstendig gjennomføre en undersøkelse
- iii. en godkjent prosjektbeskrivelse som inneholder problemstilling med konkrete forskningsspørsmål, en presentasjon av aktuell forskning, begrunnet valg av metode og teoretisk ståsted, en strategi for gjennomføring av datainnsamling og analyse
- iv. ferdigheter i akademisk skriving, organisering av oppgaver, ferdigheter i å henvise og å gjøre bruk av faglitteratur, og ferdigheter i oppsett av litteraturliste

Spørsmål til studentene:

Studentene på master i psykososialt arbeid har ulik faglig bakgrunn og ulik praktisk erfaring.

Når du nå ser tilbake på de første fem semestrene av master i psykososialt arbeid:

- På hvilken måte har de første fem semestrene påvirket forståelsen av hva psykososialt arbeid «er» og kan være?
- På hvilken måte har det påvirket utviklingen av et «felles språk» knyttet til psykososialt arbeid?

«Før jeg begynte på studiet visste jeg ikke hva psykososialt arbeid innebar. Etter flere års erfaring fra å jobbe i barne- og ungdomspsykiatrien hadde jeg allikevel mange av de samme tankene om de temaene som ble gjennomgått og diskutert i samlingene. Jeg opplevde at studiet innebar mange spennende forelesninger og diskusjoner i grupper. Det var derfor veldig interessant og nyttig å få mulighet til å utvikle og få faglig tyngde til det som tidligere bare var egne tanker og synspunkter. Utdanningen ga meg mye, både på et faglig og personlig nivå.»

«Jeg føler at den siste biten av hva psykososialt arbeid betyr/innebærer falt på plass under utviklingen av masteroppgaven. Mye takket være en veileder som hadde veldig mye kunnskap om psykososialt arbeid og tilnærming, og som var veldig tydelig på hva det psykososiale forståelsesgrunnlaget er.»

«Første punkt: Gjennom de første fem semestrene skjedde det en gradvis utvikling i forståelsen av begrepet psykososialt arbeid. Jeg opplevde det som litt forvirrende i starten og skulle innramme begrepet og gi en god beskrivelse når noen spør, "Hva er psykososialt

arbeid? " Jeg tror måten jeg beskrev det på utviklet seg mye gjennom disse semestrene. Dette henger naturligvis nøye sammen med å lese oppsatt litteratur, følge forelesninger og drøfte begrepet med medstudenter og lærere. Samtidig er det etter min oppfatning ikke et begrep som er ferdig, på den måten at det innehar en definisjon. Psykososialt arbeid kan være så mangt, men jeg forstår det ut i fra min referanseramme og arbeidserfaring med personer med utviklingshemming og/eller autisme.»

«Andre punkt: Det har absolutt bidratt til å skape et felles språk. Studentene i mitt kull hadde svært forskjellige arbeidserfaring og bakgrunn selv om det helse- og sosialfaglige feltet var en fellesnevner. Jeg opplevde det som svært nyttig å drøfte faglige spørsmål med folk med annen fagbakgrunn enn meg selv. Det bidrar til å utvikle evnen til å drøfte og reflektere over helse- og sosialfaglige problemstillinger utover ens eget fagområde. Dette er nyttig og kan gi nye perspektiver og refleksjoner omkring i egen jobb.»

«Forskjelligheten vi har med oss inn hjelper oss når vi skal få en forståelse av hva psykososialt arbeid er. Felles forelesninger, felles samtaler og felles pensum gjør at vi utvikler en større, og kanskje også mer lik, forståelse av hva det er. Samtidig tenker jeg at det ikke nødvendigvis er helt de samme «bildene» og den samme forståelsen av begrepet som vi alle sitter med etter fem semester. Det tror jeg heller ikke er et mål.»

Forholdet mellom individuell veiledning og masterseminarene i emne 6-8

I løpet av masterstudiets tre siste emner skal studentene utarbeide sin masteroppgave. På bakgrunn av prosjektskissen fra emne 5, tildeles studenten individuell veileder for masterarbeidet ved oppstarten av emne 6, og den nødvendige videreutvikling og konkretisering av prosjektskissen foregår i nært samarbeid med veileder. Det er studenten som forventes å ta initiativ til individuell veiledning og det forutsettes at studenten har forberedt seg og helst innlevert et skriftlig veiledningsgrunnlag på forhånd. Rammene for individuell veiledning er satt til 20 timer i løpet av de tre semestrene 6-8, og studenten må møte til minimum 5 veiledninger for oppgaven skal bli sensurert. Tid som veileder bruker på å lese innsendt materiale er ikke inkludert i de 20 timene.

Arbeidet i masterseminarene ses som et supplement til den individuelle veiledningen gjennom hele prosessen med masterarbeidet i emne 6-8. Deltakelse i masterseminarer er et tilbud til studentene, og er ikke obligatorisk. I masterseminarene er dialogen studentene imellom og deres innspill og støtte overfor hverandre en svært viktig komponent.

Spørsmål til studentene:

Masterseminarene og den individuelle veiledningen på masteroppgaven går parallelt. Hvordan har dette fungert for deg?

«Dette fungerte godt for min del. Jeg fikk stort utbytte av begge løpene. Samtidig fordrer det at den individuelle veilederen og den som drifter masterseminarene er noe samkjørte i hvordan man tenker rundt arbeidet med masteroppgaven generelt og i hvert fall ikke omtaler ulike elementer i masterprosessen på måter som går på tvers av hverandre. Masteroppgave er nytt for studentene og man streber etter klarhet i arbeidet med oppgaven, både i innhold og utforming. Rolleavklaring mellom hva som er veileders rolle og hva som er seminarets rolle i prosessen er vesentlig for at denne delingen fortsatt skal være god. Dette fungerte fint for meg. Mine kommentarer her handler ikke om at dette må bli bedre. Det er mine refleksjoner om hvorfor det funket og hvilke premisser som bør ligge til grunn for at det også skal kunne fungere fremover.»

«Jeg kunne nok hatt mye utbytte av masterseminarene, og jeg hadde absolutt deltatt om jobben hadde gitt meg fri til det. Men siden jeg måttet ha jobbet igjen de timene, så ble det en hard prioritering av tid. Jeg valgte derfor å ikke delta på de fleste av masterseminarene og prioriterte tiden til å jobbe individuelt med masterprosjektet. Jeg synes det har fungert fint for meg. Kanskje fordi jeg hadde en stor indre driv til å gjøre dette prosjektet. Men mye også fordi jeg fikk enormt god hjelp fra en utrolig kunnskapsrik og engasjert veileder.»

«Jeg var veldig fornøyd med masterseminarene og samholdet det ga oss studenter til å holde fokus på det vi holdt på med. Vi ble godt kjent med hverandre og jeg ble trygg på at de tilbakemeldingene jeg fikk underveis var reflekterte og konstruktive. Jeg ser det kunne vært enklere om veileder på seminarne og individuell veileder hadde samarbeidet på en eller annen måte.»

«Av og til var det ikke 100% samsvar mellom de innspill, tilbakemeldinger og kommentarer jeg fikk fra min veileder på den individuelle veiledningen og de jeg fikk av medstudenter og lærer på seminarne. Jeg valgte å se dette som en berikelse selv om de noen ganger kunne være frustrerende. Det viser bare at det kan finnes flere måter å se det på. Jeg er selv ansvarlig for min tekst og må ta egne valg, og å få flere synspunkter og tanker med inn i arbeidet er et gode.»

Hensikten med masterseminar som overgripende struktur for emnene 6-8.

Masterseminaret har som hovedmål å etablere og tilby studentene en arena for utvikling av forskerferdigheter gjennom å presentere, diskutere og reflektere over litteratur, egne tekster, tanker, følelser og konkrete erfaringer knyttet til studentenes eget masterarbeid.

Et viktig mål er også å bidra til læreprosess som sikrer progresjonen i arbeidet med masteroppgaven ved å gi studentene et tilbud om å møtes regelmessig, og hvor den enkeltes

utvikling skjer i samhandling med medstudenter, lærere og veiledere. Oppleggets ramme er masterseminarer som følger samme tidsintervall og omfang som fellessamlingene de har hatt på foregående fem emner. Det vil si at man treffes 2-3 heldager 3-4 ganger pr semester. Innholdet på hver enkel samling er ikke tilfeldig, men planlagt på forhånd.

Masterseminar som arena for faglig og personlig læring

Begrunnelsen for å etablere et masterseminar som ramme for masteroppgaveskriving er følgende: det å skrive vitenskapelig tekst er en prosess og selve prosessen kan læres og har fellestrekk uavhengig av hvem studenten er, og hva det konkrete masterprosjektet handler om.

Vi har på forhånd brutt ned masteroppgavearbeidet i ulike deloppgaver og ordnet dem i en bestemt *rekkefølge*, dvs knyttet til de ulike fasene av *forskningsprosessen*. Som med andre ferdigheter, er det å vite hva forskning er og ha teoretisk kunnskap om vitenskapsteori og forskningsmetode. Det å ha kunnskap om noe er allikevel en ganske annen ting enn det selv å skulle gjennomføre et selvstendig forskningsarbeid. Den etablerte *arenaen*, masterseminaret, fungerer derfor som det stedet der de nødvendige ferdighetene blir trent, skjerpet og videreutviklet.

På masterseminaret legger studentene fram sitt pågående arbeid og pensumlitteratur som de ønsker ytterligere fordypning i, blir inngående diskutert og belyst. Arbeidsformen er samtalen med runder som sikrer at alle studentene får komme til orde. Slik arbeider vi i felleskap fram en faglig samtale, og trener på å relatere teoretiske perspektiver og metodekunnskap til studentenes individuelle masterprosjekter. Masterseminarene er også en arena der vi *sammen diskuterer og forstår arbeids- og skriveprosessen*, og også hva denne prosessen gjør med studentene underveis.

Det er mange følelser og tanker som oppstår og følger med det å skulle gjennomføre et selvstendig forskningsarbeid for første gang, og ikke minst med den prosessen det er å skulle dokumentere fasene i masterarbeidet i den skriftlige masteroppgaven. I den forbindelse er det viktig for den enkelte studenten å oppleve at en tilhører en faglig sammenheng, og at en deler opplevelser, følelser og frustrasjoner med sine medstudenter. Lærerens rolle blir å la studentene sette ord på hva som skjer og å forklare at dette faktisk er normalt. Avslutningsvis er seminaret også stedet der studenten får gjennomføre en muntlig presentasjon og forsvar av

sin ferdige oppgave, som forberedelse for den endelige muntlige eksaminasjonen med ekstern sensor.

Arbeidsformen på masterseminaret

Masterseminarene har vært "koreografert" på en bestemt måte. Vi har sittet i sirkel eller hestesko (avhengig av hvor stort behov vi har hatt for å bruke tavlen) med arbeidsbord mellom eller foran oss. Sirkelformen gjør at alle kan se hverandre samtidig, bidra til at alle er like inkludert. Arbeidsbordene gir plass til papirer, bøker, datamaskiner, kaffekopper og annet nødvendig kontorutstyr. Vi er sammen for å jobbe og har laget oss en felles arbeidsplass. Samhandlingen i rommet har vært styrt med hjelp av «runder». En runde betyr at en person får begynne å gi tilbakemelding, deretter går ordet på rundgang, og vi har fordelt ansvaret for å begynne noenlunde likt. Slike runder har regler. Det er slik at ingen får lov til å avbryte den som har ordet. Man kan stille oppklarende spørsmål, men ikke avbryte eller gli over i ordveksling, diskusjon eller frie assosiasjoner. Den som har ordet har selv ansvar for hvor mye eller liten tid vekommende bruker. Om en person ikke har noe å si kan den si pass. Runder er en måte å samhandle på som er velkjent i pedagogisk veiledning og pedagogisk praksis innenfor høyere utdanning (Lauvås & Handal 2014, Dysthe 1996, Dysthe, Hertzberg & Hoel 2000).

Vår erfaring med runder er at når alle kommer til orde, så får man flere synspunkter og perspektiver på bordet, enn om de som til vanlig lett tar ordet snakker, og de som til vanlig er tause, forblir tause. Vår erfaring er også at det er effektivt når det gjelder å gjøre oss klare for å snakke med hverandre. Det vil si, vi begynner alltid masterseminarene med en runde der hver enkelt får si noe om hvor i sin prosess personen er der og da. Dette kan handle om både ting som har skjedd som har tatt tid og kraft akkurat nå, eller noe som har satt ting i gang, forventinger eller motstand, eller annet man har på hjertet. Ikke så sjeldent vil første runde bekrefte at studentene har det travelt som heltidsarbeidende, halvtidsstuderende og som samtidig ofte har en familie og skal få et privatliv til å fungere. Det er lærerens rolle å styre samtalen og fordele tiden på bakgrunn av de prioriteringer som gruppen i fellesskap foretar.

I og med at masterseminarene går over hele dager har vi også benyttet runder i løpet av dagen. Enten for å få i gang samtalen om et tema, for å gi respons, eller for at vi underveis etter en lengre samtale skal få samlet oss sammen igjen. Normalt sett avslutter vi også hvert seminar,

dvs. dagen, med en runde. Den avsluttende runden har ofte handlet om hva man har fått med seg inn i det egne videre arbeidet fra dagens seminar, og har ofte bekreftet betydningen av det å møtes og å få lære av hverandres prosesser. Refleksjon over egen prosess og nytten av å være i et fagmiljø, for å holde motivasjonen, motet og tempoet oppe og for å videreutvikle egne kunnskaper, har ofte vært gjentatt av studentene som særlig viktig.

Man kan si at runder har vært et gjennomgående og konsekvent pedagogisk grep, og at de har vært helt grunnleggende for masterseminarene. Men hvorfor har de vært så viktige? Det handler om noe annet og mere enn flat struktur og likeverd. Det handler om at det å skrive et selvstendig arbeid, som en masteroppgave er, er en prosess som er ganske lik selv om studentene er ulike hverandre. Det er en læringssituasjon der man må gjennom ulike momenter og utfordringer, som det å sende inn sitt prosjekt til NSD for vurdering, som det å utvikle dokumenter i forkant av intervjuer, som det å gjøre sitt første prøveintervju og å transkribere sitt første intervju m.m.

Oppgaveskriving som prosess handler også om egne psykososiale utfordringer. Det er derfor ryddig at studentene får ta del av forskning som tar opp dette som tema, om ikke annet så nyhetsartikler som omtaler den. Vi har, omtrent midt i skriveprosessen, benyttet to artikler: “The Other Mental Health Crisis”

(<https://www.insidehighered.com/news/2015/04/22/berkeley-study-finds-high-levels-depression-among-graduate-students>) og “There’s an awful cost to getting a PhD that no one talks about” <http://qz.com/547641/theres-an-awful-cost-to-getting-a-phd-that-no-one-talks-about/> .

Poenget med å løfte inn forskning på PhD-studenters psykososiale helse er å gjøre studentene oppmerksomme på at følelser av uro, utilstrekkelighet, ensomhet, og til og med depresjon, ikke bare er noe bachelorstudenter som nettopp har flyttet hjemmefra, kan oppleve. Artikkene er tenkt som et utgangspunkt for en samtale rundt dette tema. Det er kjent, og også et problem der utbredelsen øker etter hvert som man går videre i det høyere utdannelsessystemet. Å snakke om prosessens psykososiale utfordringer er, slik vi har sett det, viktig slik at studentene i størst mulig grad skal unngå å havne i ensomhet eller tro at uro over egen utilstrekkelighet er noe bare en selv opplever, og at bildet av alle andres genialitet er sant. Stort sett er studenter overraskende like hverandre og kan, på tvers av ulik takt og oppgavetema, gjenkjenne reaksjoner og lære av hverandre. Bruken av runder som pedagogisk

ramme for masterseminarene har her en viktig og sikrende funksjon, gjenkjennelse, avlastning og bekreftelse.

Spørsmål til studentene:

De fem første semestrene og masterseminarene er en del av en helhet i masterstudiet i psykososialt arbeid. Hvordan vil du beskrive sammenhengen mellom dem?

«De fem første semestrene var fokuset på ulike fagområder innenfor det psykososiale feltet. Masterseminarene handlet hovedsakelig om prosessen med å utvikle og gjennomføre masterprosjektet. Jeg opplever det som en logisk utvikling. Først fokus på fag og temaer innenfor det psykososiale feltet, deretter spissing av fokus inn mot masteroppgaven.»

«Jeg tror det kunne vært nyttig å ha startet prosessen med masteroppgaven (tema og problemstilling) på et tidligere tidspunkt.»

Emne 6. Første fase: å komme i gang: etikk, NSD, loggbok og prøveintervju

MÅL:

Studentene skal sitte igjen med, dvs ha utviklet:

- En fordypet innsikt og forståelse av faglig begrepsbruk, sentral teori og etikk knyttet til forskning i prosessens ulike faser
- En tydelig relasjon mellom problemstilling og forskningsspørsmål, der studenten ønsker å utforske og avgrense rammene for masterarbeidet
- Nødvendige dokumenter, informasjonsskriv, samtykkeerklæring og intervjuguide mm
- En forståelse av sammenhengen mellom de ulike elementene og fasene i forskningsprosessen og bruken av loggbok som verktøy i egen arbeidsprosess.

FOKUS:

Rettet mot å:

- sikre at studentene er kjent med forskningsetiske retningslinjer og sikre at forskningsetiske hensyn blir ivare tatt
- sikre sammenheng og konsistens mellom de ulike faser og deler av masterprosjektet

- sikre progresjonen i arbeidet og bidra til at arbeidet med masteroppgaven blir en læreprosess der egenutvikling skjer i samhandling mellom medstudenter, lærere og veileder

Eksamensoppgaven i emne 5 handler om å under veiledning utvikle en prosjektbeskrivelse. Det blir mye tekst og mange delmomenter. På emne 6 begynner vi med å bryte ned prosjektbeskrivelsen til maksimalt 1 A4 side. Denne siden skal bestå av problemstilling og konkrete forskningsspørsmål samt studiens design. Problemstilling og studiens design må henge tett sammen, og det kan være atskillig vanskeligere å få til, enn det umiddelbart høres ut som. I denne innledende delen vi har lagt inn diskusjon om hva vi mener med problemstilling og konkrete forskningsspørsmål. Den tverrfaglige bakgrunnen til studentene, og den tverrfaglige sammensetningen av lærerstaben gjør at det vil være flere tradisjoner tilstede samtidig, og det er viktig å sette av god tid til å avklare begrepsbruken omkring dette.

Forelesningstemaer: problemformulering m/forskningsspørsmål, forskningsetikk, sensitivt materiale

En første utfordring er å forstå forskjellen mellom et tema, en problemstilling og en hypotese. En hypotese er en antagelse man på den ene eller andre måten ønsker å få bekreftet eller avkreftet. En problemstilling er et overordnet spørsmål man ønsker å undersøke og belyse. Jobber man med kvalitativt materiale vil selve undersøkelsen av spørsmålet være nært knyttet til det å samle inn relevante data og utvikle et kvalitativt materiale som kan bidra til å belyse spørsmålet. Selve utviklingen av et nytt materiale er en vesentlig del av det nye som den enkelte masteroppgave frembringer. En andre utfordring handler om å forstå relasjonen mellom problemformulering og forskningsspørsmål. En problemstilling er et overordnet spørsmål. Forskningsspørsmålene derimot er konkrete spørsmål med relevans for den overordnede problemstillingen.

For eksempel, en problemformulering kan være «Hvordan fungerer det nye boligtilbudet for tidligere rusbrukere i XX by?» For å besvare dette spørsmålet må man velge hva det er man vil undersøke nærmere, og det er her de mer konkrete forskningsspørsmålene kommer inn. Et forskningsspørsmål kan være «Hvilke oppfølging får brukeren og hvilken oppfølging mener brukere selv at hun/han behøver?» «Hvilke erfaringer har de som arbeider med dette boligprosjektet og hvilke refleksjoner har de gjort?» «Har rammer og oppfølging av boligprosjektet endret seg fra oppstart og til i dag?»

Setter man opp problemstilling og forskningsspørsmål på denne måten, vil man raskt se to ting. Det første er at forskningsspørsmålene blir den veien man konkret går for å kunne svare

på problemstillingen, og det er flere veier som kan velges. Det blir med andre ord tydelig at det å besvare en problemstilling kan gjøres på ulike måter. Og det blir tydelig at svaret på problemstillingen vil være uttrykt gjennom det samlede bilde som svarene på de mer konkrete forskningsspørsmålene gir. Et hvert svar vil med andre ord ha begrensninger. I første og andre runde med prosjektbeskrivelseskriving vil som oftest både problemstilling og forskningsspørsmål være for store og ha karakteren «hva er meningen med livet?».

Bearbeiding av problemstilling og forskningsspørsmål handler derfor i stor utstrekning om å avgrense og å konkretisere. Det andre er at materialet man vil benytte krever strategisk utvelgelse av informanter. Det er ikke alles, men bestemte personers fortellinger som er relevante. Det kreves dessuten kunnskaper om det feltet man vil undersøke, for å vite hvem det er som er relevante informanter. Strategiske valg og kunnskaper om feltet er med andre ord klare forutsetninger for en realistisk prosjektbeskrivelse i disse kvalitative prosjektene.

En tredje utfordring i et tverrfaglig miljø består i å forstå hva slags type forskning det er masteroppgaven representerer. Dette er viktig fordi ulike typer forskning har ulike forskningsetiske enheter og prosedyrer å forholde seg til. Forskning som faller innunder helselovgivningen i Norge må godkjennes av en av de regionale etiske komiteene (REK). Så langt er det ingen av våre studenter som har gjennomført prosjekter som faller innunder helselovgivningen. Det vil si, prosjektene arbeider ikke med behandling eller (videre-) utvikling av behandling. Så langt har samtlige studenter gjennomført forskning som faller innunder rammeverket til humaniora og samfunnsfag.

Her sender man ikke inn sitt prosjekt til en etikkomite for godkjenning, derimot plikter man å selv implementere det etiske regelverket som er utviklet for fagområdet og som finnes presentert på www.etikkom.no. I Norge har man et system der visse prosjekter skal registreres hos Norsk Samfunnvitenskapelig Datatjeneste (Norsk senter for forskningsdata) (jf. www.nsd.no). De fleste av våre masterstudenter trenger strengt tatt ikke å registrere sitt prosjekt her, men vi har sett det som viktig for studentenes læring at samtlige prosjekter meldes inn. Studentene mottar da viktig respons og innspill med tanke på det videre arbeidet.

I tillegg til at det ligger ulike etiske rammeverk på medisinsk/helsefaglig forskning og samfunnsfaglig forskning så har også de ulike fagene ulik mål og hensikt med bruken av kvalitativt materiale. Den individuelle samtalen innen psykisk helsearbeid er nært knyttet til

behandling. Innen humaniora og samfunnsfag har derimot intervjuer vært benyttet for å løfte fram stemmer fra grupper i samfunnet som tidligere ikke har vært hørt. Målet har vært både utvidelse av hvordan vi forstår historien og samfunnet, og å muliggjøre maktkritiske analyser av samfunn og historie basert på nytt materiale. Denne typen forskning kan kalle verdighetsforskning, synlighetsforskning, og aksjonsforskning der tilbakeføring av ny kunnskap til samfunnet er et uttalt mål for forskningen. Hva som er og ikke er sensitivt materiale må ses i sammenheng med hvem det er som forteller, til hvem og hvordan og hvorfor det fortelles.

Materiale til NSD

Det er en del materiale eller dokumentasjon som skal og bør følge et kvalitativt prosjekt. Noen av disse skal også registreres hos NSD. Det handler om informasjonsskriv til de man ønsker å intervju og eventuelt til ledelsen dersom man ønsker innpass ved en institusjon eller arbeidsplass. Et informasjonsskriv skal inneholde kort informasjon om prosjektet og prosjektets etiske rammer, samt kontaktinformasjon til den ansvarlige for prosjektet. Informasjonsskrivet til aktuelle informanter skal også inneholde en samtykkeerklæring der det står at den som intervjues står fritt til å trekke seg fra prosjektet når som helst uten at det går konsekvenser for vedkommende. Betydningen av studien bør beskrives for motivere til deltakelse og eventuelle negative konsekvenser eller kostnader må nevnes. Her er det viktig at skrevet er kort og tydelig.

Annen viktig dokumentasjon som skal vedlegges prosjektbeskrivelsen til NSD er intervjuguiden eller andre instrumenter for datainnsamling. En intervjuguide kan være utfordrende å formulere, fordi et intervju er en prosess og noe annet enn en spørreundersøkelse der alle spørsmål (lukkede som åpne) på forhånd er ferdig formulert.. Selve poenget med en kvalitativ undersøkelse er å få fram ny informasjon, dvs. å skape rom slik at det man ikke vet, temaer og sammenhenger man ikke har tenkt på men som viser seg å være vesentlige får komme fram. Det gjelder å både kunne være konkret og samtidig ikke frarøve prosjektet muligheten til ny kunnskap. Det er allikevel viktig å sette seg inn i sentrale teoretiske begreper og forskning som foreligger på det feltet som grunnlag for å utvikle en intervjuguide som er aktuell og relevant. Dersom intervjuguiden mangler denne forankringen er det mulig at studenten for sent oppdager at hun heller burde vektlagt noe annet i intervjuet, og dermed går glipp av vesentlige perspektiver på fenomenet som studeres.

Bruk av loggbok

I oppstarten av emne 6 introduserte vi bruk av loggbok, studentens prosjektbank og hukommelse. I loggboken er det tenkt at studenten fører inn følgende:

- Daglig skrive ned hva man har gjort eller tenkt. Dette er særlig viktig for deltidsstudenter som fort kan føle at de alltid er på etterskudd, og det er viktig å få det man gjør synlig for en selv
- Skrive ned ideer og tanker rundt det egne prosjektet
- Titler på tekster man leser, stikkord og tanker man gjør seg etter å ha lest. Litteraturreferanser blir fort borte. Det er lurt å også skrive ned sidetall på sitater/særlig viktige sider
- Dato og navn på de man kontakter knyttet til materialinnsamling
- Dato, tid og navn for intervjuer/besøk, og i etterkant av intervjuet/besøket skrive ned kommentarer og tanker knyttet til hva dette betyr for neste intervju/besøk og arbeidet videre
- Dato og tid for veiledning, og i etterkant skrive ned det man har fått ut av veiledningen. Dette gjelder også for andre møter, masterseminar, studentsamtaler osv.

Prøveintervju

Dette er intervjuer som gjennomføres for å få prøvd ut og avklart hvordan intervjuguiden fungerer. Dersom prøveintervjuet ikke medfører at en må gjennomføre store endringer i det tematiske fokus i guiden, kan data fra prøveintervjuet inkluderes i det totale datamaterialet. I og med at kvalitative undersøkelser er en prosess der man utvikler materialet, parallelt med at man analyserer og videreutvikler sin egen forståelse, så kan man ofte si at prøveintervjuet er det første intervjuet. Uansett hva man kaller det, så innebærer det at man nå har startet prosessen med å gjennomføre sin planlagte masteroppgave. Det er på mange måter her moroa og alvoret begynner!

Spørsmål til studentene:

Når du nå ser tilbake på forberedelsesfasen (dvs. f.eks. finjustering/konkretisering av problemstilling, søknad til NSD, utarbeidelse av intervjuguide og informasjonsskriv, utvelgelse av informanter, føring av loggbok m.m.) - hva vil du beskrive som gleder og frustrasjon i denne fasen?

«Ikke en frustrasjon, men dog en utfordring var å få nok deltagere til masterprosjektet. Det tok lang tid å få de seks jeg hadde.»

«Frustrasjonen lå for min del mye i opplevelsen av å mangle klarhet i hva dette skulle bli. Mange av del-elementene i prosessen er nye erfaringer og da er det naturlig å oppleve usikkerhet. Samtidig er man flere i samme båt, hvilket gjør det enklere å akseptere at det er sånn. Gleden ved denne jobbingen var å lære nye ting og føle at man stadig nærmet seg noe ettersom prosessen skred frem.»

«Å gjøre et prosjekt som bygde på menneskers erfaringer var en helt unik erfaring som var veldig berikende både faglig og personlig. Å møte deltagerne som forsker og ikke behandler var utfordrende, men spennende. Å måtte lese og gjøre meg kjent med så mye fagstoff og forskning som er en nødvendighet under utvikling av en masteroppgave har selvfølgelig vært veldig faglig utviklende og veldig interessant. Jeg har lært meg mye om å tilnærme meg og forstå hva vitenskap og forskningsmetoder er. Å bruke narrativ metode var både til glede og frustrasjon. Frustrasjon fordi det tok lang tid for meg å forstå metoden. Glede fordi når jeg til slutt forstod den så var det slik jeg ser det nå den beste metoden til temaet for min oppgave. Men det er en metode jeg anbefaler å bruke kun hvis man har tid nok.»

«Å få tildelt individuell veileder tidligere enn det vi gjorde vil være bra i denne forberedelsen. Ble noe frustrasjon, men jeg så nytten av å ha lest andre oppgaver for å se helheten i en oppgave. Gjorde meg noen erfaringer om at ting tar tid. Prosessen med at oppgaven ble stoppet gjorde jo ikke at ting ble enklere. Dette burde blitt sett/ gjort noe med tidligere.»

«Litt frustrerende å få alt på plass. Gleden var å se prosjektet vokse frem. Skritt for skritt ble det tydelig for meg at det faktisk ville bli en masteroppgave. Jeg kunne «huke av» trinn på veien mot målet. Når forberedelsesfasen var over så var rammene klare. Jeg kunne begynne å forske – og fylle det med innhold. Det var nyttig å føre logg. Det er utrolig hva man tror at man skal huske – og hvor lite man faktisk husker av detaljer et halvt år eller et år etterpå.»

Emne 7. Å skape et kvalitativt materiale: intervjuing, transkribering, tematisering, analytiske innganger og teoretiske perspektiv

MÅL:

Studentene skal sitte igjen med, dvs ha utviklet og valgt:

- Eget intervju materiale, dvs gjennomførte og transkriberte intervjuer
- Relevant analysemetode, relevant forskning og litteratur

FOKUS:

Rettet mot å:

- Få på plass eget materiale og å undersøke hvor de analytiske mulighetene i materialet ligger
- Påbegynne selve analysearbeidet
- Sikre progresjonen i arbeidet og bidra til at arbeidet med masteroppgaven blir en læreprosess der egenutvikling skjer i samhandling mellom medstudenter, lærere og veileder

Hele emne 7 handler om å få på plass et eget materiale og å undersøke hvor de analytiske mulighetene og poengene ligger. Følgende skal gjennomføres:

- Intervjuing (se ovenfor i avsnittet om kvalitativt materiale)
- Transkribering av intervju samt sende (så sant det er mulig) transkribert intervju til den som er intervjuet for godkjennelse
- Tematisere intervjuet slik at analytiske poenger og muligheter blir tydelig
- Velge den forskning, de konkrete bøkene og artiklene man ønsker å trekke inn i analysearbeidet
- Begynne analysearbeidet

Vi har arbeidet slik at så snart et første intervju er gjennomført, transkribert og anonymisert så tar studenten dette med til masterseminaret. Her leser studenten intervjuet høyt mens medstudenter og lærer skriver ned stikkord knyttet til:

- a) relevante kontekster (se ovenfor om kontekst)
- b) analytiske muligheter og poenger

c) vitenskapelig litteratur, undersøkelser, begreper, teorier.

Denne prosessen er kreativ og tavlen/whiteboard har vært et viktig redskap.

Poenget med denne "brainstormingen" er å gjøre materialets innhold og kvalitet tydelig. Kvalitativt materiale er fortellinger, og i kraft av å være fortellinger er de rike på innhold, referanser og sammenhenger. Ganske fort vil studenten selv merke at selv om vedkommende selv er urolig for hvordan hun/han tar seg ut som intervjuer, så er det ikke det de som hører bryr seg om, når intervjuet lese opp. De retter heller oppmerksomheten om hvilke fortellinger, scener, hendelser, sammenhenger som trer fram. Stort sett ligger det langt mer i et intervju enn hva studenten selv tror. Den menneskelige stemme og erfaring er det interessante.

Spørsmål til studentene:

En del av masterseminarene er å legge frem transkriberte intervjuer. Hvordan var det for deg? Før du la det frem – og etter du hadde lagt det frem?

«Jeg opplevde det som helt supert å kunne legge frem transkribert intervju for medstudenter og lærer. Jeg trengte tilbakemelding for å kunne bli bedre i intervjusammenheng og fikk tilbakemeldinger som var konstruktive og viktig for å kunne bli bedre. I etterkant så jeg hvor rikt materialet faktisk var. Samtidig fikk jeg et godt innblikk i hvordan man analyserer materialet man samler, da vi i fellesskap jobbet med det transkriberte intervjuet og medstudenter uttrykte hvordan de dro ut innhold i intervjuet.»

«Til å begynne med synes jeg dette var kjempeskummelt. Det viste seg å være veldig nyttig. Både når det gjelder anonymisering, hvordan en velger å transkribere og lese materialet. Å gå gjennom dette i fellesskap ga meg flere måter å lese intervjuet på. Etter å ha lagt frem et intervju, var det lettere å jobbe med de andre. En lærer også av at andre legger frem sine intervjuer.»

Om man benytter intervjuer er måten intervjupersonen presenteres på i masteroppgaven viktig. I den skriftlige presentasjonen handler det etiske om anonymisering av

intervjupersonene. Ingen skal kunne identifiseres eller gjenkjennes i det skriftlige materialet. Dette er en ufravikelig etisk krav! Det er i den forbindelse viktig å innse at anonymisering innebærer langt mer enn å utelate navn, bosted og faktisk alder. I et mindre lokalsamfunn og et begrenset fagmiljø vil feks kombinasjonen av bestemte opplysninger om personers etniske bakgrunn, eventuelle psykiske problemer, kontakt med hjelpeapparatet og antall barn kunne medføre at personer enkelt kan gjenkjennes av involverte fagpersoner og personer i nærmiljøet. Det handler også om hvordan man transkriberer - skal alle kremt og repetisjoner være med må det være meningsfylt for den typen analyser man gjør, og man skal heller ikke fordømme den som intervjues ved å bruke et altfor muntlig språk. Det handler om lengden på det sitatet man bruker. Er sitatet langt nok til at det er meningsfylt for analysen? Brukes sitat som påstander eller er det langt nok til at vi får tilgang på den som intervjues sin egne stemme og samtidig også kan forstå hvordan den som analyserer kommer fram til sine konklusjoner? Kanskje åpner analysen for spørsmål som gjøre at ytterligere oppfølgingsintervjuer blir nødvendig? Dette omtales i avhandlingen til Anna Lydia Svalaskog. Avhandlingen er tilgjengelig online og kan lastes ned gratis på <https://www.researchgate.net/publication/255556492675>. Å analysere et kvalitativt materiale kan gjøres på ulike måter, men vil alltid kreve en sensitivitet for hva slags analyser materiale kan bære. Hva kan man f.eks. si mot bakgrunn av en person? Fire personer? Åtte personer?

Emne 8. De store sammenhengene og de små detaljene. Å foreta og avklare valg av teori i møte med eget datamateriale.

MÅL:

Studentene skal ha utviklet:

- en bedre forståelse for grunnleggende begreper i psykososialt arbeid gjennom nylesning av kjente tekster
- en konsistent sammenheng de valgte teoretiske begrepene, analysen og teoretiske resonnement og drøftinger
- en tydelig sammenheng mellom de ulike delene av masteroppgaven

FOKUS:

Studentene skal arbeide aktivt med

- å analysere eget datamateriale
- å fullføre masterarbeidet, masteroppgaven og forberede seg til eksamen
- å sikre progresjonen i arbeidet og bidra til at arbeidet med masteroppgaven blir en læreprosess der egenutvikling skjer i samhandling mellom medstudenter, lærere og veileder

I alle faser av arbeidet med masteroppgaven er det viktig å finne fram til, lese og eventuelt nylese faglig relevant stoff. Dette gjelder både tidlig under utvikling av undersøkelsens teoretiske perspektiver med utvikling av intervjuguide eller spørreskjema, men særlig den mest intense oppgaveskrivingsfasen, hvor alle deler skal sys sammen til en sammenhengende oppgave. I denne fasen vil alle ha behov for å gå tilbake og lese en del sentral teori og metodelitteratur på nytt.

Forskning inngår i en vitenskapelig tradisjon der det å forske også forutsetter at man evner å skrive seg inn i tradisjonen og tydelig posisjonere seg slik at egne premisser og teoretiske ståsted blir tydelig. Dette utgjør rammene for hvordan en tolker og forstår empiriske funn. Om argumentene og analysen i en masteroppgave skal holde mål vitenskapelig, henger sammen med ulike former for presisjon. Det handler om hvorvidt studenten i sin analyse forstår de begreper hun/han bruker. Om studenten kjenner forskningsfeltet og tar hensyn til allerede kjent kunnskap og tidligere stilte kritiske spørsmål i allerede gjennomført forskning. På et overordnet plan handler det selvsagt om at oppgaven skal svare på oppgavens problemstilling og de konkrete forskningsspørsmålene som er formulert.

Presisjon handler om forståelse. Det er ikke nok å ha hørt noe for at det skal være forstått. Det er heller ikke nok å kunne repetere noe for at noe skal være forstått. For vårt masterstudiums første kull, kull 2012, valgte vi - mot bakgrunn av studentenes egne ønsker knyttet til de behov de selv identifiserte når vi sammen diskuterte fag - å plukke fram igjen visse grunnleggende tekster fra den psykososiale masterens kjernelitteratur. Dette var blant annet tekster om fenomenologi og hermeneutikk, samt tekster om sammenhengen mellom menneskets psykiske, somatiske og sosiale. situasjon (bla. Hertz, Kirkengen og Næss). Dette innebar en nylesning av allerede kjente tekster for å bedre forstå grunnleggende begreper, og

for å ytterligere utvikle sin forståelse av hvor den psykososiale utfordring og mulighet ligger. For studentene hadde det blitt viktig å gå dypere inn i detaljene og bedre forstå tekstene slik at helheten i den egne teksten og bruken av de psykososiale begrepene ble presise. Dette for å sikre at sammenhengen mellom begreper, analyser og teoretiske resonnement ble sammenhengende og konsistent. Denne tilbakevendingen til tekster fra studiets litteraturliste handlet om å tilegne seg økt forståelse for de muligheter til forståelse og drøfting som de ulike teoriene gir.

Parallelt med lesing av utvalgte tekster presenterte studentene sine første analyser. Det vil si, de ble bedt om å velge ut tekstutsnitt fra sitt materiale, lage en begrunnet sammenheng mellom dem, og identifisere en tittel. Å begynne å skrive analysekapitlet kan være utfordrende, og det er vesentlig at studenten kommer fram til hva det er han eller hun mener det er verd å legge fokus på. Valg av utsnitt fra materiale er samtidig et valg av hva det er i materiale som man særlig ønsker å løfte fram og ytterligere granske. Disse analytiske valgene må undersøkes og begrunnes mot bakgrunn av oppgavens problemstilling.

I begynnelsen av emne 8 begynner man med selve analyseprosessen. Det ble gjort på følgende måte for å sikre at studentene kommer i gang: studenten blir bedt om å velge ut de sitatene den mener er særlig relevante for en av de under-/forskningsspørsmålene som er stilt. Det handler basert på metodelitteraturen om tekstkonsensivering og det å identifisere meningsbærende enheter og ende opp med tematiske kategorier (Malterud 2016). Det sentrale er å velge sitater og å presentere de i en rekkefølge. Over sitatene skal det finnes en overskrift og en innledning som begrunner valget av temaer som sitatene representerer. Etter sitatene skal man gjenfortelle, med egne ord, hva sitatet forteller. Dette fordi fortolkning av et sitat kan gjøres på flere måter, og det er vesentlig at studentens fortolkning blir gjort tilgjengelig og synlig for leseren. Leseren skal kunne følge og forstå studenten i fortolkningsprosessen. Deretter kan man analysere resultatet ved å sette det i relasjon til annen forskning, til begreper og teorier. Det betyr at materialet utgjør utgangspunktet, og analysen vokser fram som en stadig fordypning. Dette gjør at de konklusjoner man til slutt kommer fram til ikke blir hengende løst som påstander men er argumentert for, ledd for ledd, på en måte som gjør selve analyseprosessen tilgjengelig, det som kan betegnes som transparent. Dette sikrer den vitenskapelige holdbarheten i oppgaven, dvs. det sikrer det som innenfor kvalitativ forskning kan betegnes som intersubjektiv etterprøvbarehet. De første analysene er gjerne på 2-4 sider der relativt fylldige intervjusitater er inkludert. Å få ned på papiret første skisse til

masteroppgavens analysekapitel er et viktig mål i denne fasen. Noe som oppleves som positivt for studenten selv og som gir økt motivasjon til og tro på at det er mulig å få til. Ytterligere en av forskningsprosessens viktige deloppgaver er i ferd med å finne sin form. Ofte må analysen og analysekapitlet gjennomgås igjen og igjen.

Spørsmål til studentene:

Basert på dine egne erfaringer: Kan masterseminarene være til nytte i analysen av materialet? Hvordan og på hvilken måte?

«Seminarene var til svært god hjelp for min del når det gjaldt å lære å analysere materialet. Både når vi gikk gjennom mitt intervju, men også når vi gikk gjennom medstudenters intervjuer. Ved at lærer og medstudenter delte det de leste ut av materialet, lærte jeg meg bedre hvordan jeg kunne dele intervjuene inn i ulike tematiske kategorier. I tillegg gav seminarerne drahjelp i forhold til å forstå hvor mye som faktisk finnes i et intervju når man bruker tid og leser materialet igjen og igjen og får andre til å se på det sammen.»

«Ja absolutt. Å se på materialet i fellesskap, gir rom for drøftinger og nytt syn på materialet.»

Når du ser på helheten i masterseminarene (emne 6-8) – hva har vært (mest) nyttig for deg?

«På de få samlingene jeg deltok opplevde jeg samholdet og den støtten alle ga hverandre som veldig motiverende. Også den driven, optimismen og engasjementet fra seminarveileder var meget positivt og flott. De få gangene jeg deltok ble jeg tatt med og inkludert som jeg var savnet og en viktig del av fellesskapet.»

«Flere ting var nyttige, men det mest nyttige for min del er to ting: For det første var det svært gunstig for meg å ha folk å henvende meg til med spørsmål som jeg lurte på i forbindelse med masterprosjektet. Seminarene representerte et fast møtepunkt med andre som er i samme prosess og opptatt av de samme tingene. Utrolig nok slår ikke spørsmål om intersubjektiv etterprøvbarehet, transparens og drøfting av ulike metodiske valg an som tema med familien rundt middagsbordet. For det andre bidrar det til at man blir bedre på håndverket. Man lærer seg de ulike del-elementene i en forskningsprosess og man får drøftet dem i fellesskap med andre. Noe som for min del er bedre enn å bare lese.»

«Masterseminarene med fordypning av temaer vi selv så som nyttige (Metode, vitenskapsteoretisk tilnærming) Gjennomgang av egen og andres oppgaver.»

Prosessens siste fase: Eksamen, høytidelig utdeling av vitnemål og feiring.

Muntlig eksamen med presentasjon av masteroppgaven er strengt tatt en offentlig begivenhet, åpen for allmenheten, selv om det sjelden er noen utenfra som deltar. Fastsetting av karakteren skjer derimot bak lukkede dører med kun intern og ekstern sensor tilstede. Det kan

høres skummelt ut å skulle bli sett og hørt av andre enn sensorene. Sett fra den andre siden, så vil det å kunne ha med personer (medstudenter) en er trygg på, oppleves som en god støtte. I hovedsak vil de i ettertid kunne bekrefte at det gikk atskillig bedre enn man selv tenker i en situasjon der det en er redd for å ikke mestre er i fokus. At medstudenter deltar på hverandres muntlige eksamen, gjør det også enklere å snakke om prosessen i ettertid. Ofte vil den som i fokus, selv ikke huske mye av det som skjedde.

Vi bruker masterseminaret som en arena for en «prøve-eksamen». Studenten som har levert inn sin masteroppgave får da mulighet til å gjøre sin presentasjon med medstudenter som tilskuere, og medstudentene får utfordre den som presenterer med faglige spørsmål rettet mot presentasjonen.

I tillegg går vi på masterseminaret gjennom hvem som er aktører ved eksamen, og hvilken rolle disse har. Studentens veileder har ingen rolle i den muntlige eksamen (jfr Nye retningslinjer for sensur av masteroppgaven, november 2016). I fokus er intern og ekstern sensor som er eksterne granskere av oppgaven, og kandidaten som er oppe til eksamen. Sensorene og kandidaten har ulike roller, og det er viktig at studenten forstår sin rolle. Masteroppgaven er den viktige teksten. Ekstern sensor leder den muntlige høringen. Intern sensor er ansatt ved egen høgskole og er kjent med studiet. Det er derfor lurt at studenten bruker god tid på å lese egen oppgave før eksamen, streke under, legge inn merkelapper osv. slik at han/hun under eksaminaasjonen med letthet kan vise til sentrale poenger i sin egen tekst. Om ekstern sensor eller intern sensor stiller spørsmål som er uklare eller vanskelig å forstå er det bra om kandidaten ber sensor om å tydeliggjøre spørsmålet, alternativt kan kandidaten reformulere spørsmålet med egne ord «slik jeg forstår deg spør du om ...» og så legge sitt svar i forlengelsen av dette. Ekstern sensor skal både ta tak i overgripende tema og i detaljer. Ofte vil også eksterne sensorer knytte an til egne spesialfelt. Kandidaten skal følge opp disse spørsmålene, og kan i tillegg legge til egne refleksjoner om hvorvidt spørsmålene som diskuteres er sentrale eller perifere for det som er den egne oppgavens anliggende. I hovedsak er det et privilegium å ha en ekstern sensor. Å skrive en masteroppgave er et omfattende arbeid som krever en betydelig innsats, og det er i all hovedsak et privilegium å ha noen som leser det hele og tar arbeidet på alvor. Tenk at dette er noe oppgaven fortjener, og husk også å være stolt av arbeidet!

En masteroppgave betyr noe mer enn en heving av enkeltindividers kompetanse.

At masterstudenter leverer og får sine oppgaver godkjent, er viktig for institusjonen som uteksaminerer kandidatene. En ting er behovet for studentgjennomstrømning, men enda mer handler det om nye bidrag til oppbygging av faget psykososialt arbeid. Masteroppgaven er både forskning på vegne av institusjonen, og utgjør også den nødvendige bakgrunnen for et mulig doktorgradsprosjekt senere. Det er derfor viktig at den egne institusjonen får mulighet til å gjøre stas på sine uteksaminerte kandidater.

Etter alle formelle og rituelle deler av avslutningsperioden er gjennomført, er studentgruppen vel verdt en intern feiring der slitet kan legges bak en. Man har faktisk klart en bragd, og fått noen nye muligheter. Stipendiatstillinger blir offentlig utlyst i Norge, og så sant en har sin eksamen i orden og utlysningen er innenfor et relevant fagområde, står man fritt til å lage en prosjektbeskrivelse og søke.

Spørsmål til studentene:

Gode tips og råd til fremtidige studenter som skal skrive masteroppgave.

«Et standard svar kanskje, men det er utrolig viktig å komme tidlig i gang. Å gjøre en masteroppgave er tidkrevende. Ikke bare fordi selve analysen og skrivingen tar tid. Men fordi man modnes og utvikles under hele skriveprosessen slik at man trenger tid til å få den dypere forståelsen til det temaet man skriver om. Man kan sikkert jobbe intensivt over en kortere tidsperiode for å få oppgaven ferdig, men da mister man mye av den forståelsen som utvikles hvis man har mulighet til å jobbe jevnt og gi prosessen god tid.»

«Les pensum»

«Prioriter å gå på forelesninger og seminarer. Kontinuerlig kontakt med fellesskapet er viktig for å holde motoren i gang og du slipper å sitte og gruble på ting alene.»

«Aksepter at en del av prosessen er å oppleve usikkerhet. Dette er nye ting du skal lære, usikkerhet er naturlig.»

«Velg et tema du brenner for. Det er viktig når du skal jobbe med det i halvannet år.»

«Kjør testintervju så får du prøvd deg på å være i intervjusituasjonen før det gjelder. Da får du et klarere bilde på hva som fungerer å spørre om og hva som ikke fungerer så godt.»

«Det kan oppleves som vanskelig å begynne skriveprosessen. Bare begynn med noe. Skriv ut i fra et sitat fra materialet du har bitt deg merke i. Hva leser du ut fra det og hvordan forstår du det? Da er du i gang.»

«Skap deg arbeidsro under skrivingen. Det kan være vanskelig å basere seg på å skrive en time her og en time der. Legg til rette for at du kan konsentrere deg og skrive over tid.»

«Lag en konkret plan sammen med din individuelle veileder på når dere skal ha veiledning og på hva som skal være klart til når. Dette sikrer progresjon og at du får veiledning på alle deler av masteroppgaven.»

«Gå på seminarene. Selv om det ikke er din oppgave som er i sentrum, lærer du noe hver gang som også er viktig for din oppgave. Det kan være ubehagelig og skulle legge frem intervjuer eller utdrag fra det du har skrevet, men blås i det. Ta en sjanse, gevinsten i andre enden er verdt det. Søk etter det fellesskapet som seminarene gir. Det hjelper deg å holde fast i prosjektet også i perioder der det oppleves at det går litt tregt.»

«Bruk masterseminarene og fellesskapet for det det er verdt. God støtte og oppmuntring er gull verdt i denne tiden. Les andres oppgaver til inspirasjon.»

Skriveprosessen – Et dikt om en masteravhandlings tilblivelse

©Marie Toreld

Skrive, lese, skrive.
La det ligge litt.
Skrive ... og skrive om ...
Skrive og skrive på nytt.
Tenke.
Fortvile.
Forundres.
Skrive, skrive, skrive.
Veiledning.
Stryke.
Endre.
Skrive.
Håp og tro.
Frustrasjon og fortvilelse.
Smerte.
Kaos.
Masterboble.
Glede.
Mestringsfølelse.
Håper. Tror. Struktur. Kontroll.
Fullstendig kaos.
Lese. Skrive.
Veiledning ...???
Stryke. Skrive.
STRYKE! Rette.
Klokke. Dato. Tid.
Oppgitt.
Energi. Målbevisst.
Trøtt ... så ufattelig trøtt.
32 721 ord. 118 sider.
Send.
Tomhet.

Glede.
Mestring.
Stolthet.

Litteraturliste

- Dysthe, D., Hertzberg, F. og Løkensgaard Hoel, T. (2010). Skrive for å lære. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Dysthe, O. (1996). "Læring gjennom dialog" - kva inneber det i høgare utdanning? Ulike perspektiv på læring og læringsforskning. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Folkehelseinstituttet (2014). Folkehelse rapporten 2014: Helsetilstanden i Norge. Oslo: FHI.
- Hasle, Bente (2013). "Kapittel 3: det norske bakteppe". I: *Kjærlighet og verdighet i tilfriskningsprosesser. Om foreldreskap når barn har en psykisk vanske*. Avhandling for graden philosophia doctor, Trondheim: Norsk Senter for Barneforskning, NTNU.
- Haugland, Randi (2008). *Med makt til å krenke*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag.
- Helsedirektoratet (2014). *Sammen om mestring*. Veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjeneste. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/410/Sammen-om-mestring-Veileder-i-lokalt-psykisk-helsearbeid-og-rusarbeid-for-voksne-IS-2076.pdf.pdf>
- Helsedirektoratet og kriminalomsorgsdirektoratet (2016). *Veileder rusmestringsenhetene*. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/1252/IS-2472-Veileder-rusmestringsenhetene.pdf>
- Jaschik, Scott (22. april 2015) »The Other Mental Health Crisis. A decade after a landmark study of graduate students at Berkley, a new study finds many problems persists – and many doctoral students are depressed. I : The inside Higher ed <https://www.insidehighered.com/news/2015/04/22/berkeley-study-finds-high-levels-depression-among-graduate-students>
- Lauvås, P. og G. Handal (2014). *Veiledning og praktisk yrkesteori 3*. Utg. Oslo: Cappelen Damm.
- Lov av 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (Helse og omsorgstjenesteloven).
- Lov av 24. juni nr. 29 om folkehelsearbeid (Folkehelseloven).
- St.meld. nr. 47 (2008–2009). Samhandlingsreformen – Rett behandling – på rett sted – til rett tid. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Meld. St. 30 (2011-2012). Helse- og omsorgsdepartementet. *Se meg! En helhetlig rusmiddelpolitikk. Alkohol - narkotika - doping*. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/pages/37924944/PDFS/STM201120120030000DDDDPDFS.pdf>
- Meld. St. 26 (2014-2015): Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet
- Meld. St. 24 (2015–2016). Barne- og likestillingsdepartementet. *Familien – ansvar, frihet og valgmuligheter*. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20152016/id2483146/sec1>
- Slagstad, Rune & Jan Messel red. (2014). *Profesjonshistorier*. Oslo: Pax Forlag.
- Skærbæk, E. (2012) Ansvar, anonymitet og kunnskapsanspråk. I: Kalman H., Løvgren V. (red.) *Etiske dillemmen. Forskningsdeltagende, samtykke og utsatthet*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Svalastog, Anna Lydia (1998). *Det var ikke meningen... : Om konstruksjon av kjønn ved abortinngrep, et feministteoretisk bidrag*. Doktoravhandling, monografi. Uppsala: Department of Theology, Uppsala University. Fulltekst tilgjengelig: <http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A319909&dsid=-2776>

- Svalastog, Anna Lydia (1991). «Paraplytrille med parasoll» Om kontekstuell forståelse. I Nordnytt Nr 44. Fulltekst tilgjengelig: https://www.researchgate.net/publication/256456586_Paraplytrille_med_parasoll_Om_kontekstuell_forstaelse
- Svalastog, Anna Lyida. (2015) Treacherous narratives and seductive theories. On methodological challenges in psychosocial academic work. *New Zealand Online Journal of Ineterdisciplinary Studies*, Vol. 1, No 3: (13-36).
- Vråle, G.B., Karlsson, B. og J.K. Hummelvoll (red.): *Psykiatrisk sykepleie i tverrfaglighetens tid. Selvføståelse, praksis og forskning*. Elverum: Høgskolen i Hedmark, Rapport nr 14.
- Vråle, G.B. (2008). Videreutdanning i psykisk helsearbeid - et blikk tilbake, på nå-situasjonen og noen betraktninger om fremtid. *Tidskrift for psykisk helsearbeid*: vol 5(2):143-152.
- Walker, Jennifer (12. november 2015), "There's an awful cost to getting a PhD that no one talks about". I: QUARTZ <http://qz.com/547641/theres-an-awful-cost-to-getting-a-phd-that-no-one-talks-about/> .
- Zahavi, D. (2001). Beyond empathy. Phenomenological approaches to intersubjectivity. *Journal of Consciousness Studies*, Vol. 8, No 5-7: 151-167(17).
- Oppslagsverk: *Vor tids filosofi*, København: Politikens Forlag.

Filosofiske oppslagsverk (som også finnes i svensk oversettelse):

- Poul Lübcke red. (1984). *Politikens filosofi leksikon*. København: Politiken Forlag A/S.
- Poul Lübcke red. (1982). *Vor tids filosofi. Videnskap og språk*. København: Politiken Forlag A/S.
- Poul Lübcke red. (1982). *Vor tids filosofi. Engagement og forståelse*. København: Politiken Forlag A/S.